Luonnos hallituksen esitykseksi tartuntatautilain muuttamisesta: Finnairin lausunto

Finnair on lausunut hallituksen esityksestä lausuntokierroksen yhteydessä ja toteaa esityksen parantuneen tietojensaantia koskevan artiklan 24 §:n osalta. Finnairilla ei myöskään ole huomautettavaa ehdotettuihin 58 c, 58 e ja 58 h §:iin.

Finnair on toiminut vastuullisesti pandemian aikana mm. edellyttämällä maskia lennoillaan tilanteessa, jolloin viranomaisten suhtautuminen maskien käyttöön oli vielä hyvin varauksellinen. Finnairin näkemyksen mukaan ehdotetun 58 f §:n sisältämä matkustajamäärän rajoitusta koskeva ehdotus eivät edelleenkään ole perusoikeuskytkentäisen elinkeinovapauden näkökulmasta oikeasuhtaisia, välttämättömiä ja tehokkaita covid-19 -pandemian leviämisen estämiseksi. Toisaalta esitys ja sen perustelut herättävät kysymyksiä matkustajamäärän rajoittamista koskevien ehdotusten soveltumisesta lentoliikennepalvelujen tarjoamiseen.

Soveltamisala

Ehdotuksessa ja sen perusteluissa korostetaan alueellisia toimia viruksen leviämisen estämiseksi. Ehdotetun 58 f §:n 2 momentissa asetetaan tautitilanteen alueelliset kriteerit matkustajamäärän rajoittamiselle. Momentin perusteluissa korostetaan ilmaantuvuutta yksittäisen alueen sisällä. Lisäksi ehdotetun pykälän 5 momentin 1 kohdan mukaan matkustajamäärää koskevaa päätöstä tehdessään Liikenne- ja viestintäviraston on huomioita ’tartuntojen ilmaantuvuus alueilla, joilla liikennöinti pääosin tapahtuu ja joista matkustajia voidaan ottaa kyytiin’. Lisäksi momentin 3 kohdan mukaan otettava huomioon ’muut alueellisesti käytössä olevat keinot’. Pykälän perusteluissa ei mainita lentoliikennepalveluja. Sen sijaan perusteluissa korostetaan liikennöitsijöiden toimien alueellisuutta ja käytetyt esimerkit viittaavat linja-auto -ja raideliikenteeseen.

Perustelut eivät anna selvyyttä siitä, miten kriteerit soveltuvat alueiden väliseen, saatikka valtakunnalliseen, liikenteeseen, mitä lentoliikenne korostetusti on. Selvää ei myöskään ole, sovellettaisiinko lentoliikennepalvelujen osalta lentomatkan lähtö- vai saapumisalueen alueellisia ilmaantuvuuslukuja.

Perusteluissa mainitaan kansainvälinen liikenne yhdessä lauseessa, jonka mukaan ’rajat ylittävässä liikenteessä olisi otettava huomioon muut liikenteeseen kohdistuvat toimenpiteet’. Tästä voitaneen päätellä, että matkustajamäärän rajoituksia voitaisiin kohdistaa myös kansainväliseen lentoliikenteeseen. Ulkomailta tuotua viruksen leviämisriskiä on pyritty minimoimaan matkustusrajoituksilla, jotka Suomessa ovat edelleen Euroopan tiukimpia. Suomen sisäinen ilmaantuvuusluku on tällä hetkellä jopa korkeampi kuin mikä on raja Suomeen kohdistuvaan matkustamiseen. Kansainväliseen lentoliikenteeseen voisi kohdistua kaksinkertaiset sekä maakohtaiset että lain mukaiset alueelliset ilmaantuvuuskriteerit, jotka voisivat olla ristiriidassa toistensa kanssa, esim. Italiasta matkustamista koskeva ilmaantuvuusraja olisi 20 ja Uusimaata koskeva raja 25.

Terveysturvallisuus

Lentomatkustajien luottamuksen palauttaminen terveysturvalliseen matkustamiseen on keskeistä liikenteen elpymisen kannalta. Finnair on menestyksekkäästi edistänyt matkustajien luottamuksen palauttamista käynnistämällä jo toukokuussa laaja-alaisen Fly with confidence – ohjelman. Ohjelma sisältää säännökset pakollisista maskeista niin matkustajille kuin henkilökunnalle, istumapaikkojen jakamisesta, lentokoneiden siivouksesta, matkustajille jaettavista desinfiointipyyhkeistä sekä matkustajien siirtymisestä ja etäisyyksistä niiden aikana. Oireista matkustajaa ei päästetä lennolle ja lennolla oireileva eristetään. Esityksen perustelujen sisältämässä kansainvälisessä vertailussa Tanskassa ja Saksassa on säädetty maskit pakolliseksi julkisessa tai joukkoliikenteessä. Finnair tukee vastaavan velvoitteen säätämistä myös Suomeen.

Esityksen perusteluiden mukaan henkilöliikenteen merkitys viruksen leviämisessä ei ole täysin selvää ja esimerkit ovat lähinnä New Yorkin metrosta ja hiihtokeskusten ja lentoaseman välisestä kuljetuksesta. Perustelujen mukaan kotimaisessa matkustajaliikenteessä tartuntaketjuja ei ole pystytty tunnistamaan.

Ehdotetussa 58 f §:n 5 momentin 2 ja 3 kohdassa ja esityksen perusteluissa korostetaan turvaetäisyyden puutetta keskeisenä henkilöliikenteen ristitekijänä viruksen leviämisessä. Perusteluissa lisäksi todetaan, että ilmailussakin ensisijainen keino on turvaetäisyyksien ylläpitäminen. Finnair ei jaa tätä näkemystä. Lentokoneen ei ole toistaiseksi osoitettu lisäävän matkustajien tartuntariskiä lähietäisyydestä huolimatta. Lennon aikana matkustajat eivät istu vastatusten ja edessä olevien istuinten selkänojat muodostavat esteen pisaroiden leviämiselle.

Perusteluissa mainitut HEPA-suodattimet eivät ainoastaan suojaa maskeja paremmin tartuntariskiltä, vaan poistavat 99,9 % ilmassa olevista viruksista. Matkustamon ilma vaihtuu kokonaan 2-3 minuutin välein (sairaaloissa n. 10 minuutin ja toimistoissa n. 20 minuutin välein). Matkustamon ilmasta 50 % on raikasta ilmaa. Lisäksi lentokoneen ilmastoinnin virtaukset suuntautuvat vertikaalisesti, mikä vähentää tartuntariskiä.

Virusinfektioiden, kuten myös SARS-CoV-2:n, on todettu voivan tarttua matkustamossa ja lentokoneessa tapahtuneita koronavirustartuntoja onkin raportoitu. Edellä kuvatuista seikoista johtuen riski on kuitenkin hyvin pieni. Esimerkiksi USA:n tartuntatautiviraston CDC:n raportissa arvioitiin 1600 tapausta, joissa henkilö oli matkustanut lentokoneella tartuttavana ja altistanut lähes 11 000 ihmistä. Yhtään jatkotartuntaa ei oltu todettu. IATA:n tuoreen yhteenvedon mukaan koko maailmassa on marraskuun 2020 loppuun mennessä raportoitu 50 todennäköistä lennolla tapahtuvaa tartuntaa. Samana aikana on globaalisti kuljetettu yli 1,2 miljardia matkustajaa. Finnairin lennoilla on vuoden 2020 aikana ollut yli 130 varmistettua COVID-19-positiivista matkustajaa. Finnairin tiedossa ei ole ensimmäistäkään yhtiön lennoilla tapahtunutta COVID-19 jatkotartuntaa.

Euroopan lentoturvallisuusviraston (EASA) seurannassa olleiden lentoyhtiöiden lennoilla matkusti ja lentoasemien kautta heinä-elokuussa kulki 3 miljoonaa

matkustajaa seitsemän viikon aikana. Näistä 180:lta oli evätty pääsy lennolle (6/100 000 matkustajasta), seitsemällä oli havaittu oireita (0.2/100 000) ja 300 matkustajaa ei ollut noudattanut toimintaohjeita (10/100 000). EASA totesi jo tämän alustavan tilastoinnin perusteella, ettei lentomatka itsessään luo uusia tautitapauksia ja lentomatkustaminen on näin ollen turvallista.

Matkustajamäärän väliaikainen rajoittaminen

Kuten perusteluissakin todetaan viranomaistahot (Euroopan komissio, EASA, ICAO ja WHO) ja lentoyhtiöyhteisö ovat ohjeistaneet terveysturvallisesta lentomatkustamisesta. Esityksen perusteluissa ei kuitenkaan osoiteta, että yksikään viranomaistaho olisi suosittanut matkustajamäärän rajoittamista, kuten eivät myöskään perustelujen kansainvälisessä vertailussa mainitut EU:n jäsenvaltiot. Finnairin tiedossa ei ole vastaavia rajoituksia missään EU-maassa. Pandemian leviämistä on pyritty erityisesti pandemian alussa estämään matkustussuosituksilla ja/tai -rajoituksilla.

Matkustajamäärän puolittaminen ei ole olemassa olevan tiedon valossa järkevää terveysturvallisuuden näkökulmasta, eikä myöskään Suomen saavutettavuuden näkökulmasta. Se aiheuttaisi myös Finnairille täysin tarpeettomia tulonmenetyksiä tilanteessa, jossa yhtiöllä ei ole siihen varaa.

Esityksen perusteluissa ei olekaan arvioitu lentoliikennepalvelun tarjoajalle aiheutuvia taloudellisia menetyksiä. Muidenkin liikennemuotojen osalta arviointi on varsin pintapuolista. Viranomaispäätösperusteinen matkustajamäärän edes kuukauden määräajaksi rajoittaminen aiheuttaisi painetta palvelujen supistamiseen tappioiden välttämiseksi. Tästä seuraisi yhä lisääntyvä saavutettavuuden heikentyminen.

Käyttöasteeltaan tarkoituksellisesti vajaat lentokoneet olisivat ristiriidassa myös ympäristön kannalta vastuullisen toiminnan kanssa eivätkä tukisi lentoliikenteelle asetettujen ympäristötavoitteiden saavuttamista. Suosituilla reiteillä lentojen määrää tulisi lisätä puolityhjillä koneilla lennettäessä.

Ehdotus matkustajamäärän rajoittamisesta ei siten Finnairin näkemyksen mukaan tue perusteluissa esitettyä tavoitetta turvata mahdollisimman laaja ja toimiva henkilöliikenne, joka on välttämätön tasa-arvoisen ja ympäristön kannalta kestävän liikkumisen takaamiseksi. Tältä osin esitys on epäonnistunut.

Perusoikeudet

Matkustajamäärän rajoittamista koskeva ehdotus puuttuu liikkumis-, ja elinkeinonvapauteen tavalla, joka ei ole suhteellisuusperiaatteen mukainen, oikeasuhtainen eikä välttämätön viruksen leviämisen estämistä koskevan tavoitteen saavuttamiseksi. Viruksen leviämiseen kohonneen tartuntariskin maista tai alueilta voidaan puuttua ja on jo puututtu matkustussuosituksin ja/tai -rajoituksin, tehokkailla lennon aikaisilla toimilla on saavutettu asiakkaiden luottamus terveysturvalliseen lentomatkustamiseen ja lentokoneen teknologia estää tehokkaasti tartuntoja lennon aikana. Näyttöä ei myöskään ole matkustajaliikenteessä levinneistä tartuntaketjuista. Finnair ei myöskään näe oikeutetuksi eikä riittäväksi perusteeksi puuttua perusoikeuksiin ainoastaan

liikennemuotojen tasapuolisen kohtelun perusteella ja matkustajaluottamuksen nimissä.

Finnair esittää, että lentoliikennetoimiala rajataan ulos ehdotetun 58 f §:n soveltamisalasta. Matkustusmäärää koskeva sääntely tulee kohdistaan ainoastaan ilmaantuvuuskriteerit täyttävän alueen joukkoliikenteeseen, jota esityksen perustelut lähes yksinomaan koskevatkin.

Lisätietoja: Anna Sotaniemi, yhteiskuntasuhdepäällikkö,
anna.sotaniemi@finnair.com, 040-661 0903